

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра раціонального природокористування та охорони навколишнього
середовища

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Г. О. Черніченко

«28» серпня 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Спеціальність 101 – Екологія

073 - Менеджмент

017 «Фізична культура і спорт»

014.03 - СО (Історія)

032 - Історія та архітектура

014.03 - Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти.

факультет економіко-правовий,

історичний

філології та масових комунікацій

іноземних мов

2019-2020 рік

Робоча програма «Охорона праці в галузі» для студентів спеціальностей 101 – Екологія, 073 - Менеджмент, 017 - Фізична культура і спорт, 014.03 - СО (Історія), 032 - Історія та архітектура, 014.03 - Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти.

Розробники: Іванова В. В., к.е.н., доцент, доцент кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища МДУ

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища

Протокол від «28» серпня 2019 року № 1

Завідувач кафедри раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища

 Г. О. Черніченко

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань	Вибіркова	
Модулів – 2	Спеціальність 101 – Екологія, 073 - Менеджмент, 017 - Фізична культура і спорт, 014.03 - СО (Історія), 032 - Історія та архітектура, 014.03 - Менеджмент. Управління закладом загальної середньої освіти.	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1	1
Індивідуальне науково-дослідне завдання:		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		I	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1 самостійної роботи студента – 2	Освітній рівень: магістр	16 год.	год.
		Практичні, семінарські	
		14 год.	год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
		60 год.	год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: диференційний залік			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 33/67

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у формуванні у майбутніх фахівців умінь та компетенції для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці.

Завдання вивчення дисципліни передбачає забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб і фахівців за колективну та власну безпеку.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна спрямована на опанування наступних компетентностей:

- володіння базовими поняттями з нормативної бази з охорони праці; складом і структурою нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві; про порядок проведення розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань; про порядок проведення заходів щодо усунення причин нещасних випадків, з ліквідації наслідків аварій на виробництві.

- здатність застосовувати сучасні методи дослідження і аналізу ризиків, загроз і небезпек на робочих місцях та виробничих об'єктах; поставити завдання та організувати наукові дослідження з визначення професійних, виробничих ризиків, загроз на робочих місцях;

- здатність приймати участь у проведенні розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань; розробці та проведенні заходів щодо усунення причин нещасних випадків, з ліквідації наслідків аварій на виробництві;

- вміння з впровадження організаційних і технічних заходів з метою поліпшення безпеки праці; здатність та готовність до врахування положень законодавчих та нормативно-правових актів з охорони праці при виконанні виробничих та управлінських функцій; здатність до організації діяльності виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці; управління діями щодо запобігання виникненню нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві; впровадження ефективного розподілу функцій, обов'язків і повноважень з охорони праці у виробничому колективі;

- вміння розробляти методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці;

- здатність надавати допомогу та консультації працівникам з практичних питань безпеки праці; контролювати виконання вимог охорони праці в організації.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне

партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці. Соціальний діалог в Європейському Союзі. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Визначення та основні принципи соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 "Соціальна відповідальність". Міжнародний стандарт ISO 26000 "Настанова по соціальній відповідальності". Вимоги до забезпечення охорони праці в структурі соціальної відповідальності.

Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС "Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників".

Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки співробітництва. Організація об'єднаних націй. Всесвітня організація охорони здоров'я. Міжнародна агенція з атомної енергії. Міжнародна організація праці Європейський Союз. Співдружність незалежних держав.

Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці.

Основні положення Конституції України. Основні положення Закону України «Про охорону праці». Основні положення Кодексу законів про працю України (КЗпП). Державні нормативно-правові акти з охорони праці. Державний реєстр НПАОП. Система стандартів безпеки праці. Склад і структура нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища.

Тема 3. Система управління охороною праці в закладах освіти.

Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим та місцевих державних адміністрацій в галузі охорони праці. Повноваження об'єднань підприємств у галузі охорони праці.

Основні вимоги до побудови і функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007. Політика в галузі охорони праці. Впровадження і функціонування СУОП. Перевірки і коригувальні дії. Аналіз з боку керівництва. Примірний розподіл функціональних обов'язків з охорони праці керівників, посадових осіб і фахівців підприємства галузі. Ефективність функціональної структури СУОП.

Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці. Виявлення, оцінка та зменшення ризиків небезпечних подій. Облік

і аналіз показників охорони праці.

Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості.

Регіональні системи управління охороною праці, мета, принципи та основні функції. Служби охорони праці місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування.

Тема 4. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях

Вимоги безпеки до лабораторних приміщень та обладнання для наукових досліджень. Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці, галузеві науково-дослідні інститути з питань охорони праці, відділи та лабораторії з питань охорони праці галузевих науково-дослідних інститутів. Кафедри охорони праці та інші підрозділи вищих навчальних закладів.

Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), галузеві, регіональні програми.

Аналіз професійного та виробничого ризиків. Аналіз, прогнозування, профілактика травматизму та професійної захворюваності. Мета і методи аналізу. Використання статистичної звітності і актів розслідування нещасних випадків і професійних захворювань в аналітичній роботі. Показники частоти та тяжкості травматизму. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.

Змістовий модуль 2. Спеціальна частина

Тема 1. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці

Органи державного нагляду за охороною праці. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності. Держгірпромнагляд. Права і відповідальність посадових осіб Держгірпромнагляду. Перелік питань для здійснення планових заходів державного нагляду у сфері промислової безпеки та охорони праці.

Проведення державного нагляду за охороною праці. Види та основні параметри проведення наглядових заходів.

Тема 2. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві

Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування.

Суб'єкти та об'єкти страхування. Види страхування. Страховий ризик і страховий випадок. Фонд соціального страхування від нещасних випадків.

Правління Фонду. Виконавча дирекція Фонду.

Страхові експерти з охорони праці, їх функції і повноваження. Фінансування страхових виплат, соціальних послуг та профілактичних заходів. Джерела фінансування Фонду. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Права та обов'язки застрахованої особи.

Права та обов'язки роботодавця як страхувальника.

Тема 3. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності

Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Вимоги безпеки під час експлуатації основного технологічного обладнання, при підготовці сировини та при виробництві продукції. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Забезпечення безпеки контрольно-вимірювальних приладів, автоматизованих систем управління, сигналізації та зв'язку.

Вимоги до санітарного контролю за станом повітря робочої зони. Вимоги до засобів індивідуального захисту. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах.

Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень. Утримання території підприємств галузі. Особливості охорони праці при ремонтних роботах, під час вантажно-розвантажувальних робіт. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря.

Вимоги до працівників певних категорій і порядок допуску їх до роботи.

Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук. Виробничі випромінювання. Мікроклімат робочої зони.

Важкість праці: Динамічні, статичні навантаження. Напруженість праці. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.

Тема 4. Травматизм та професійні захворювання. Розслідування нещасних випадків

Загальні положення та визначення. Мета та завдання розслідування нещасних випадків. Обов'язки роботодавця щодо розслідування нещасних випадків. Обставини, за яких проводиться розслідування.

Встановлення зв'язку нещасного випадку з виробництвом. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруень на виробництві. Розслідування нещасних випадків. Спеціальне розслідування нещасних випадків. Розслідування професійних захворювань. Організація розслідування, склад комісій з розслідування, основні документи.

Розслідування та облік аварій. Розслідування інцидентів та

невідповідностей. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

Дослідження та профілактика виробничого травматизму. Звітність та інформація про нещасні випадки, аналіз їх причин. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань. Розподіл травм за ступенем тяжкості. Методи дослідження виробничого травматизму.

Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності.

Тема 5. Основні заходи пожежної профілактики

Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції. Державний пожежний нагляд. Пожежна профілактика при проектуванні і експлуатації промислових об'єктів, будинків, споруд, технологічного обладнання.

Пожежна сигналізація і зв'язок. Засоби гасіння пожеж. Протипожежне водопостачання. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Загальна частина												
Тема 1. Міжнародні норми в галузі охорони праці	10	1	2		3	4						
Тема 2. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони	11	2	2		3	4						
Тема 3. Система управління охороною праці в закладах освіти	9	2	1		3	3						
Тема 4. Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях	10	2	1		4	3						

Разом за змістовим модулем 1	40	7	6		13	14						
Змістовий модуль 2. Спеціальна частина												
Тема 1. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці		2	1		4	3						
Тема 2. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві		2	2		4	3						
Тема 3. Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності		2	1		3	3						
Тема 4. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків		2	2		3	3						
Тема 5. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах		1	2		3	4						
Разом за змістовим модулем 2	50	9	8		17	16						
ІНДЗ												
Усього годин	90	16	14		30	30						

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Система управління охороною праці.	2
2	Актуальні проблеми охорони праці в наукових дослідженнях.	2
3	Спеціальні розділи охорони праці в галузі професійної діяльності.	2

4	Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві	3
5	Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків	2
6	Міжнародні норми в галузі охорони праці	3

6. Самостійна робота

Самостійне опрацювання курсів передбачає складання конспекту за розділами та темами що опрацюувались, написання індивідуальної навчально-дослідницької роботи тощо.

Письмова індивідуальна навчально-дослідницька робота дає змогу глибоко опанувати ту чи іншу тему, яку студент вибирає самостійно таким чином, щоб таке не повторювалося у академічній групі, і погодить її з викладачем.

Вимоги до написання роботи.

Форма виконання: робота може виконуватися у писаному чи друкованому вигляді.

Обсяг: для роботи, написання відступи не менше 10-ти повних сторінок формату А 4 (не враховуючи титульної): для друкованих – не менше 6 повних сторінок (шрифт Times New Roman, розмір 14, інтервал – одинарний).

Орієнтований план роботи:

Вступ – розкривається актуальність проблеми.

Основна частина – розкривається тема науково-дослідницької роботи.

Список використаної літератури.

Оцінка роботи. При оцінюванні роботи враховує логіки викладача, зв'язок теорії з практикою, обґрунтовані висновки, орфографічні та стилістичні помилки, акуратність, використання основної та додаткової літератури, інтернет, тощо.

Тематика:

Соціальне партнерство (соціальний діалог) в охороні праці. Соціальне партнерство як принцип законодавчого та нормативно-правового забезпечення охорони праці.

1. Соціальний діалог в Європейському Союзі.

2. Охорона праці як невід'ємна складова соціальної відповідальності. Міжнародні норми соціальної відповідальності. Стандарт SA 8000 "Соціальна відповідальність".

3. Міжнародний стандарт ISO 26000 "Настанова по соціальній відповідальності".

4. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці. Охорона праці - частина соціальної політики ЄС. Директиви ЄС з охорони праці. Рамкова директива 89/391/ЄС "Про введення заходів, що сприяють поліпшенню безпеки та гігієни праці працівників".

5. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

6. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці. Основні напрямки

співробітництва.

7. Система інформаційного забезпечення охорони праці. Інформаційна модель системи управління охороною праці. Структура функціональних обов'язків спеціаліста з охорони праці.

8. Стандарт OHSAS 18001 «Occupational Health and Safety Assurance System» (Системи менеджменту здоров'я і безпеки на виробництві).

9. Аналіз умов праці за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць. Ергономічні вимоги.

10. Вимоги безпеки праці під час експлуатації систем опалення, вентиляції і кондиціонування повітря.

11. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці. Шкідливі хімічні речовини, біологічні чинники, виробничий пил. Вібрація, шум, інфразвук, ультразвук. Виробничі випромінювання. Мікроклімат робочої зони.

12. Вимоги безпеки до допоміжних приміщень.

13. Важкість праці: динамічні, статичні навантаження, напруженість праці, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці.

14. Психологія безпеки праці.

15. Аналіз професійної захворюваності.

16. Основні заходи пожежної профілактики.

17. Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

18. Протипожежні перешкоди. Забезпечення безпечної евакуації персоналу.

19. Особливості заходів електробезпеки на підприємствах.

20. Організація наукових досліджень та основні наукові проблеми в галузі охорони праці. Наукова база охорони праці. Національний науково-дослідний інститут промислової безпеки та охорони праці.

21. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища. Загальнодержавна (національна), регіональні програми.

22. Аналіз професійного та виробничого ризиків.

23. Аналіз, прогнозування, профілактика професійної захворюваності.

24. Автоматизовані системи управління охороною праці, обліку, аналізу та дослідження травматизму.

25. Аналіз соціально-економічних наслідків травматизму і професійних захворювань в галузі.

26. Система економічного впливу на створення безпечних та нешкідливих умов праці.

27. Інтегровані системи менеджменту в галузі охорони праці. Основні складові інтегрованої системи менеджменту. Функціональні та організаційні особливості.

28. Особливості розслідування та обліку нещасних випадків невиробничого характеру.

29. Порядок атестації робочих місць на відповідність нормативним актам про охорону праці.

30. Розробка інструкції з охорони праці для професії (за галузевим спрямуванням).

31. Опрацювання розділу "Охорона праці" колективного договору та "Угоди з охорони праці".

32. Розробка заходів пожежної профілактики на характерному галузевому об'єкті.

33. Порядок визначення розмірів виплат фонду при нещасному випадку на виробництві.

34. Методи аналізу, прогнозування, профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань.

7. Методи навчання

Лекції (оглядові, тематичні), практичні заняття, конспектування навчальних тем, самостійна робота, розрахунково-графічна робота.

8. Методи контролю

Поточне тестування; оцінка за самостійну та індивідуальну роботу; контрольна робота.

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота									Підсумковий тест (диференційний залік)	Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					25	100
T1	T2	T3	T4	T1	T2	T3	T4	T5		
10	5	10	10	10	10	10	5	5		

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання

0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни
------	----------	--	---

10. Методичне забезпечення

1. Навчальні посібники, методичні рекомендації до самостійного вивчення дисципліни;
2. Нормативні документи, навчальна та довідкова література.

11. Рекомендована література

Базова

1. Конституція України, 28 червня 1996 р.–К.,1996.
2. Закон України «Про охорону здоров'я».– К., 1992.
3. Закон України «Про охорону праці».– К., 1992.
4. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про охорону праці»». – К., 2002.
5. Кодекс законів України «Про адміністративні порушення». – К., 1993.
6. Закон України «Про цивільну оборону». –К., 1993.
7. Закон України «Про пожежну безпеку».–К., 1993.
8. Кодекс законів України «Про працю».– К., 1994.
9. Закон України «Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення». –К., 1994
10. Закон України «Про захист населення від інфекційних захворювань» від 06.04.2000 р.
11. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності».– К., 1999.
12. Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. N 994.
13. Порядок проведення атестації робочих місць по умовами праці. Затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 1 серпня 1992 N 442.
14. НПАОП 0.00-4.12.05 «Типове положення про проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». –К., 2005.
15. НПАОП 0.00-8.24-05 «Перелік робіт з підвищеною небезпекою».
16. Порядок проведення медичних оглядів працівників певних категорій, затверджений наказом МОЗ України від 21.05.2007 № 246. –К., 2005.
17. Перелік важких робіт, де є потреба в професійному доборі, затвердженому наказом МОЗ України та Держнагляддохоронпраці України від 23.09.94 № 263/121. –К., 1994.
18. Постанова КМУ «Про затвердження переліку професій, виробництв і організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним

- медичним оглядам, порядку проведення цих оглядів та видачі особових медичних книжок» від 23.05.2001 р. № 559.
19. Наказ Міністерства охорони здоров'я України «Щодо організації проведення обов'язкових профілактичних медичних оглядів працівників окремих професій, виробництв і організацій, діяльність яких пов'язана з обслуговуванням населення й може привести до поширення інфекційних хвороб» від 23.07.2002 р. № 280.
 20. Перелік важких робіт і робіт з шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці неповнолітніх, затверджений наказом МОЗ України від 31.03.94 № 46. –К., 1994.
 21. Перелік важких робіт з шкідливими і небезпечними умовами праці, на яких забороняється застосування праці жінок, затверджений наказом МОЗ України від 29.12.93 № 256. –К., 1993.
 22. Порядок расследования и ведения учета несчастных случаев, профессиональных заболеваний и аварий на производстве// Баланс (Всеукр. бухгалтерский еженед.). №37 (527), 14.09.2004г. – С.2 – 36.
 23. Белов С.В. Безопасность жизнедеятельности. – М: Высшая школа, 2001. - 485 с.
 24. Охорона праці/ Катренко Л.А., Кіт Ю.В, Пістун І.П..- Суми.- 2004.- 495 с.
 25. Сердюк В.Р., Олійник М.П. Зміст та інноваційні методи навчання охорони праці// Вісник Вінницького політехнічного інституту, 2005. - № 2. - С.109-116.
 26. Олійник М. Сучасні вимоги до навчання з охорони праці// Охорона праці.- 2006.-№2. - С. 16-18.
 27. Шапошникова С.В. Соціальне страхування від нещасного випадку та розслідування нещасних випадків на виробництві. Навч. посіб. для вузів.- Маріуполь: Юго-Восток, 2004. – 132.
 28. Керб Л.П. Основи охорони праці: Навч. Посібник. - К.: КНЕУ, 2005. - 215 с.
 29. Геврик Э.О. Охорона праці. - К: Ельга, 2003. - 280 с.
 30. Ткачук С.П., Перлий В.М., Голинько В.И. Информационное обеспечение системы управления охраной труда.- К.: Основа, 1997. - 255 с.
 31. Халин Е.В., Кобяков Н.И. Информационные потребности специалистов по безопасности производства // Безопасность труда в промышленности. - 1998. - №2. - С.54 -59.
 32. Кружилко О.Е. Совершенствование комплексной оценки состояния охраны труда на предприятиях: Дис. канд. техн. наук: 05.26.01.- К., 2001.- 140 с.
 33. Столяренко Л.Д. Основы психологии. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1996.
 34. Фейер А., Вильямсон А. Человеческий фактор в моделировании несчастного случая / Энциклопедия по охране и безопасности труда. – М: Министерство труда и социальной защиты.- 2001. – Т.2. – С.174.
 35. Гурман В.Е. Теория вероятностей и математическая статистика. – М.: Высшая школа, 1998. – 479 с.
 36. Статистика / Под ред Герасименка С.С. - К.: КНЕУ. 2000. -467 с.
 37. Гаркавий В.К, Ярова В.В. Математична статистика: Навчальний посібник. – К.: ВД «Професіонал», 2004. – 384 с.

38. Буянов В.П. Управление рисками/ Буянов В.П., Кирсанов К.А., Михайлов Л.А.- М.:Экзамен, 2002.-384 с.
39. Шапошникова С.В. Правові основи охорони праці: Навчальний посібник.- Донецьк: «Ноулідж» (Донецьке відділення). – 2012. – 225 с.
40. Шапошникова С.В., Чигарьов В.В. Система управління охороною праці: Навчальний посібник.- Донецьк: «Ноулідж» (Донецьке відділення). – 2012. – 112 с.

Допоміжна

1. ДБН В.2.5-28-2006 "Природне і штучне освітлення".
2. ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів.
3. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень(va042282-99).
4. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку(va037282-99).
5. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації(va039282-99).
6. НПАОП 0.00-1.28-10 Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010 р. N 65(z0293-10).
7. НПАОП 0.00-2.23-04 "Перелік заходів та засобів з охорони праці, витрати на здійснення та придбання яких включаються до валових витрат". Постанова Кабінету Міністрів України від 27 червня 2003 р. N 994(994-2003-п).
8. НПАОП 0.00-8.24-05 "Перелік робіт з підвищеною небезпекою". Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. N 15 (z0231-05).
9. Перелік робіт, де є потреба у професійному доборі. Наказ МОЗ України та Держнаглядохоронпраці України від 23.09.94 р. N 263/121(z0018-95).
10. ДСТУ 2293-99 "Охорона праці. Терміни та визначення основних понять".
11. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 "Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу". Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 N 528(v0528282-01).
12. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.003-74 (1999) ССБТ "Опасные и вредные производственные факторы. Классификация".
13. Міждержавний стандарт ГОСТ 12.0.230-2007 ССБТ. Системи управління охороною праці. Загальні вимоги.
14. ДБН 2.09.04-87 Адміністративні та побутові будівлі.
15. Рекомендації щодо організації роботи кабінету промислової безпеки та охорони праці (n0002641-08). Затверджені Головою Держгірпромнагляду 16.01.2008 р.
16. Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи

- управління охороною праці (п0001641-08). Затверджені Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008 р.
17. Перелік професій, виробництв та організацій, працівники яких підлягають обов'язковим профілактичним медичним оглядам. Постанова Кабінету Міністрів України від 23 травня 2001 р. N 559 (559-2001-п).
 18. Директива Ради Європейських Співтовариств 89/391/ЕЕС "Про впровадження заходів, що сприяють поліпшенню безпеки й гігієни праці працівників".
 19. Конвенція МОП 187 "Про основи, що сприяють безпеці й гігієні праці"(993_515).
 20. Міжнародний стандарт SA8000:2001 "Соціальна відповідальність". SAI SA8000: 2001 Social Accountability International.
 - 21.. Міжнародний стандарт ISO 26000:2010 "Настанова по соціальній відповідальності". ISO 26000:2010 (Draft) Guidance on Social Responsibility.
 22. Міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007 Occupational health and safety management systems - Requirements. Системи менеджменту охорони праці - Вимоги.
 23. Міжнародний стандарт OHSAS 18002, Guidelines for the implementation of OHSAS 18001. Настанова по впровадженню OHSAS 18001.
 24. Міценко, У. М. Забезпечення життєдіяльності людини в навколишньому середовищі / У. М. Міценко. – Кіровоград, 1998. – 292 с.
 25. Петров К. М. Общая экология. Химия / К. М. Петров. – С.-Пб., 1997. – 352 с.
 26. Програма дій «Порядок денний на ХХІ сторіччя». – К.: Інтерсфера, 2000. – 359 с.

12. Інформаційні ресурси

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду).
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.
3. <http://www.mns.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України.
4. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
5. <http://www.iacis.ru> - Официальный сайт Межпарламентской Ассамблеи государств - участников Содружества Независимых Государств (МПА СНГ).
6. <http://base.safework.ru/iloenc> - Энциклопедия по охране и безопасности труда МОТ.
7. <http://base.safework.ru/safework> - Библиотека безопасного труда МОТ.
8. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система "Нормативні акти України (НАУ)".
9. <http://www.budinfo.com.ua> - Портал "Украина строительная: строительные

- компаний Украины, строительные стандарты: ДБН ГОСТ ДСТУ".
10. <http://www.oxpaha.ru> - ОХРАНА. Интернет-газета о безопасности.
 11. <http://www.tehdoc.ru> - Интернет-проект "Техдок.ру" - ресурс, посвященный вопросам охраны труда и промышленной безопасности.
 12. <http://www.tehbez.ru> - Проект "Охрана труда в предпринимательстве", создан в рамках "Комплексной программы развития и поддержки малого предпринимательства в г. Москве".
 13. <http://www.kodeks-luks.ru> - Нормативные документы в области охраны труда.
 14. <http://www.gazeta.asot.ru> - Электронная версия газеты "Безопасность Труда и Жизни".
 15. <http://www.asot.ru> - Центральный сайт Ассоциации специалистов по охране труда (РФ).